

SPOR KULÜBÜNE GÜVEN ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK ÇALIŞMASI

Mahmut AÇAK¹, Tamer KARADEMİR²

ÖZ

Bu çalışma ile spor kulüplerinin güvenirliliği ne düzeyde sergilendiğine yönelik taraftar algılarını betimlemeyi amaçlayan, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri, farklı illerde araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 248 futbol taraftarından toplanmıştır. Araştırmada geçerlilik çalışmaları kapsamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Güvenirlilik çalışmaları kapsamında ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları, madde-toplam korelasyon katsayıları ve test-tekrar test korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen veriler üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin 22 maddeden oluşan 3 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analiziyle de bu yapının geçerliliği doğrulanmıştır. Ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı Antrenöre Güven boyutu için “.991”, Başkana Güven boyutu için “.978” ve Sporcuya Güven boyutu için “.987” olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek üzere dokuz gün ara ile yapılan iki farklı uygulama arasındaki test-tekrar test korelasyon katsayısı ise “.82” olarak hesaplanmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenirlilik analizleri sonrasında ölçeğin mevcut haliyle spor kulüplerinin güvenirliliği ne düzeyde sergilendiğine yönelik taraftar algılarını betimlemesinde kullanılabileceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor Kulüpleri, Spor Taraftarı, Ölçek Geliştirme.

DEVELOPMENT OF TRUST SCALE FOR THE SPORT CLUB: STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT

The aim of this study was to develop a valid and reliable measurement tool for determining the perceptions of fans for the trust worthiness of sports clubs. The data of the study were collected from 248 football fans who participated in the research voluntarily in different provinces. Exploratory and confirmatory factor analysis was conducted within the scope of validity studies. Cronbach Alpha internal consistency coefficients, item-total correlation coefficients and test-retest correlation coefficients were calculated within the scope of reliability works. As a result of the exploratory factor analysis, it was determined that the scale had a 3-factor structure consisting of 22 items. The validity of this structure was confirmed by confirmatory factor analysis. The Cronbach-Alpha internal consistency coefficient of the scale was calculated as .991, .978, .987 for the trust dimension to the coach, president and player, respectively. The test-retest correlation coefficient was calculated as .82 between two different applications with nine days intervals in order to determine the consistency of the scale against time. After the validity and reliability analyzes, it was seen that the scale can be used to describe the perceptions of the fans about the reliability of the sports clubs.

Keywords: Sports clubs, , Sports Fan, Scale Development.

¹ İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Malatya.

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, BESYO, Kahramanmaraş.

GİRİŞ

Futbol, birçok araştırmacıya göre, yüzyılın en popüler spor dalıdır. Basit olması, galibin önceden kestirilememesi, iddia, rekabet, heyecan, gerilim, sevinç ve hüznün gibi duyguları ön plana çıkarması, yediden yetmişe çeşitli yaş gruplarından insanların hem oynamaktan hem de izlemekten zevk alması gibi unsurlar, dünyanın her köşesindeki çeşitli kişi ve grupların futbolu benimsemesini, takip etmesini dolayısıyla en popüler spor dalı haline gelmesini sağlamaktadır (Kuper, 1996). Futbol, günümüzde salt oyun olma işlevinden uzaklaşarak yerel, toplumsal, ulusal ve evrensel gerçeklik hâline dönüşmüştür. Futbol endüstrisinin en önemli destekleyici faktörü ise, fanatik taraftardır (Hünerli, 1997).

Taraftarlık ise bireylerin kendilerini takıma veya oyunculara adama derecesi olarak ifade edilmiş ve bu yönü ile seyirci kavramından ayrılmıştır (Aycan, Polat & Uçan, 2009). Taraftarlık, taraf olma, yani bir takıma karşı eğilim gösterme, onu destekleme, o takımın davranışlarına taraf olma, sempati duyma olarak da açıklanabilir (Hünerli, 1997). Milyonlarca kişinin oluşturduğu bir toplumun spor yarışmalarını birlikte, tek vücut olarak izlemeleri, başarının verdiği kıvanca ortak olmaları, heyecanı paylaşmaları toplumsallaşma açısından büyük önem taşır (İnel, 1996). Fanatiklik, gönüllü katılım içinde gerçekleştirilen bir kent ritüelidir. Bölgesel, dinî ve etnik gruplar, mezunu ve öğrencisi olunan okul, özel günler, kabul günleri gibi aitlik duygusunun ön plana çıktığı toplulukların ve süreçlerin, kent kökenli merkezlerde, en yoğun yaşandığı ortamlardan biri, futbol maçları ve bileşenleridir (Eker, 2010).

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de futbol, popüler kültürün bir örneği olarak, kitleleri peşinden sürüklemekte ve toplumun önemli bir kesimi için büyük bir değer taşımaktadır. Hatta bazı futbol takımları arasındaki rekabet, bu kesim için, ülkenin çeşitli politik ve ekonomik sorunlarından daha da ilgi çekici olabilmektedir (Kuru & Var, 2009). Bu durum, futbolu sadece basit bir oyun konumundan çıkarmakta, yüksek teknolojik donanımlı stadyumları, yaşamın her alanını kuşatan reklamları, kupa, tişört, forma gibi maddî kültür ürünlerinin ranta dönüştüğü, butik mağazaları, yüksek transfer ücretli futbolcuları, teknik direktörleri ve çalışanları ile hayal gücünü zorlayan dev bir endüstri konumuna taşımaktadır. Futbol endüstrisinin en önemli destekleyici faktörü ise taraftarlık olgusudur. Taraftarlık, temel itibarıyla takıma gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüelidir. Bir futbol derneğine üye olmak kişiye, bir aileye, bir takıma ait olma duygusu, mutluluğu vermekte ve kişiye sosyal statü kazandırmaktadır (Eker, 2010). Böylece taraftarlar, beklenti, umut, sevinç ve hüznün gibi duygusal ihtiyaçlarını ve sosyalleşme ihtiyaçlarını kendini takımla bütünleştirerek karşılamaya çalışmaktadırlar (Kuru & Var, 2009).

Boş zamanlarını sporu izlemek için ayıran spor seyircisinden, taraftarlık ve en nihayetinde fanatizm düzeyinde bağlılık sporda takımı ile özdeşleşmeyi irdelemeyi gerektirmektedir (Günay & Tiryaki, 2003). Takımla özdeşleşme bir taraftarın psikolojik olarak bir takımla ilgilenme kapsamı ve ya takımla olan psikolojik bağlantısıdır ve takımla özdeşleşme aynı zamanda sportif eylemlerde bulunan sporcularla özdeşleşmeyi de tanımlamaktadır. Bu özdeşleşme düzeyi, kişinin tuttuğu takıma ve oyunculara kendini adama derecesi ile seyircilikten fanatizme kadar uzanabilir (Aycan vd, 2009).

Futbolseverler ya da taraftarlar olarak nitelendirilen ve kendi takımlarını sürekli takip eden kişilerin desteklerinin kulüpler için önemli olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni, tuttuğu takımı desteklemek için maçına gitmek isteyen bir kişi, maç bileti almak zorundadır. Aynı zamanda, stada giriş yapacağı zaman veya herhangi bir mekanda maç izleyeceği zaman, takımının herhangi bir ürününü almak isteyecektir. Bu durumda da takımına maddi kazanç olarak geri dönecektir. Böylece, takımlar taraftarlardan kazandığı bu maddi desteklerle ileriye dönük olarak kulüplerini geliştirmiş ve taraftarlarına manevi destek sağlamış olacaklardır (Mutlu & Şahin, 2014). Futbol, aralarında doğal veya yapay ilişki bulunmayan insanlar için ortak bir konu, eğlence ve birliktelik doğurmuştur. Bu birlikteliğe futbol taraftarlığı denilebilmektedir (Çelik & Akçi, 2016).

Spor endüstrisi için seyircilerin vurgulanan önemine rağmen, literatür incelendiğinde seyircilerin spor olaylarına katılım kararlarını etkileyen değişkenlerin neler olduğu hakkında farklı fikirler ve modeller ile karşılaşmaktadır. Genel olarak bakıldığında, seyircilerin spor müsabakalarına katılım kararlarını etkileyen birçok farklı değişkenden söz edilmektedir. Bunlardan bazıları; stadyum ile ilgili faktörler (Greenwell, Fink & Pastore, 2002; Shank, 1999), demografik faktörler, program uygunluğu, müsabakanın çekiciliği (Zhang, Pease, Hui & Michaud, 1995), dram, günlük rutinden kaçış, bilgi, fiziksel beceriler, performans (Trail, James & Fink, 2000), takıma duyulan ilgi (Hill & Green, 2000), spora duyulan ilgi, spora bağlılık ve özdeşleşme (Shank, 1999), olarak ifade edilmiştir.

Gelişen futbol pazarında kulüpler, daha fazla rekabet edebilmek için sahip oldukları gelir kaynaklarını artırmak zorundadırlar. Dolayısıyla futbol kulüpleri, mevcut ve potansiyel taraftar ve seyircilerin ilgisini çekecek özelliklere sahip değerler yaratarak daha fazla seyirciye ulaşmaya çalışmalıdırlar (Gencer & Aycan, 2008). Futbol izleyicileri izleme ve taraftarlık faaliyetleriyle futbol şirketlerinin ekonomik varlığının garantisi olurlar (Erdoğan, 2008). Nitekim konuya ilişkin araştırmalarda göstermiştir ki, takımla özdeşleşme düzeyinin kulübün varlığını sürdürmede ve güçlendirmede önemli etkisi vardır. Bu nedenle taraftarların spor

etkinliklerine katılım kararlarını etkileyen değişkenlerin neler olduğunun belirlenmesi ve bu değişkenlerin bireyin taraftarlık düzeyine göre değişip değişmediğinin ortaya konulması, spor yöneticileri için hayati önem taşıyan, zorunlu bir çabadır (Zhanget al.,1995).

Çünkü taraftarların maçlara katılım kararlarını etkileyen değişkenler profesyonel kulüplerin uygulayacağı tüm stratejik spor pazarlaması süreçlerinin temelini oluşturur (Shank, 1999). Futbol kulüplerinin taraftar kitlesini oluşturan bireylerin, takımları ile farklı özdeşleşme düzeyine sahip olabileceği ve her bir taraftarı maça izleyici olarak çekecek sebeplerin de farklılaşabileceği unutulmamalıdır. Bundan dolayı bu çalışmada, takım özdeşleşme düzeyi ile maça katılım kararını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma; taraftarların kulüplerine olan güveni belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kulüplerde aktif görev alan kulüp başkanı, antrenör ve sporculara olan güveni tespit etmek için yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde bir çalışma olup, olasılıklı olmayan ve kota örnekleme tekniği ile örnekleme yapılmıştır. Evreni temsil etmek amacıyla seçilecek örneğe girecek birimlerin tesadüfi olarak seçilemeyip araştırmacının kendi inisiyatifi ile seçtiği birimlerden oluşan örneklemeler olasılıklı olmayan örneklemelerdir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Kota örneklemede sınırlı bir evren, araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacının öngördüğü belirli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek olabileceği gibi, etnik köken, kırsal ve kentsel değişkenler de olabilir (Gökçe, 1988, s.83).

Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme çalışmalarında yapılan faktör analizi uygulamaları için katılımcıların sayısının belirlenmesine ilişkin alan yazında farklı tartışmalar ve öneriler bulunmakla birlikte ortak bir görüş sağlanamadığı görülmektedir. Bazı araştırmacılar katılımcı büyüklüğünün belirlenmesinde kişi sayısının belirleyici olduğunu öne sürerken, bazı araştırmacılar ise değişken (madde)/kişi sayısı oranı üzerinden katılımcı belirlenmesini önermektedirler. Ancak, birçok araştırmacılar tarafından paylaşılan ortak görüşün, katılımcı sayısının madde sayısından daha büyük olması gerekliliği olduğu söylenebilir (Bryman & Cramer, 2005; Cohen, Manion & Morrison, 2007). Tavşancıl da (2002), örneklem büyüklüğünün değişken/madde sayısının en az beş katı civarında olması gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları için farklı gruplar üzerinde çalışılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi için 2018 yılı

Şubat ayında Malatya, Kahramanmaraş ve Elazığ illerinde gönüllü olarak katılan toplam 310 futbol taraftarlarına yapılmıştır. Alınan ölçeklerden hatalı veya eksik doldurulan 62 form elenmiştir. Bu eleme sonucunda 248 taraftardan toplanan verilerle açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Demografik özellikleri açısından incelendiğinde, çalışma grubunda yer alanların yaşları 17 ile 55 arasında değiştiği ($28,86 \pm 6,52$), eğitim durumu; ilköğretim mezunu 58 kişi, lise mezunu 109 kişi, üniversite mezunu 71 kişi, lisansüstü mezunu 10 kişidir. Medeni durumu olarak evli olan 171 kişi, bekâr olan 77 kişidir. Araştırma grubunun tuttukları takım değişkenine göre dağılımları: Fenerbahçe taraftarı 50 kişi, Galatasaray taraftarı 62 kişi, Beşiktaş taraftarı 54 kişi, Trabzonsporlu taraftar 28 kişi ve diğer takımları tutan 54 kişidir. Grubunun kendini taraftar tanımlamalarına göre; holigan 50 kişi, fanatik 45 kişi, taraftar 121 kişi ve seyirci 32 kişidir. Araştırma grubunun taraftar topluluklarına üyelik durumu değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında; taraftar topluluklarına üye olanlar 110 kişi taraftar topluluklarına üyeliği olmayan 138 kişi olduğu belirlenmiştir.

Doğrulamalı faktör analizi için 2018 yılı Mart ayında Malatya, Kahramanmaraş, Elazığ, İzmir, Trabzon ve Samsun illerinde araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 298 futbol taraftarları uygulanma yapılmıştır. Ölçeklerden hatalı veya eksik doldurulan 37 form elenmiştir. Elemeler sonucunda, 261 taraftardan toplanan verilerle doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Bu çalışma grubunda yer alanların yaşları 16 ile 57 arasında değiştiği ($29,55 \pm 7,82$), eğitim durumu; ilköğretim mezunu 44 kişi, lise mezunu 115 kişi, üniversite mezunu 98 kişi ve lisansüstü mezunu 4 kişidir. Medeni durumu olarak evli olan 124 kişi ve bekâr olan 137 kişidir. Araştırma grubunun tuttukları takım değişkenine göre dağılımları: Fenerbahçe taraftarı 52 kişi, Galatasaray taraftarı 57 kişi, Beşiktaş taraftarı 64 kişi, Trabzonsporlu taraftar 78 kişi ve diğer takımları tutan 62 kişidir. Grubunun kendini taraftar tanımlamalarına göre; holigan 59 kişi, fanatik 65 kişi, taraftar 77 kişi ve seyirci 60 kişidir. Araştırma grubunun taraftar topluluklarına üyelik durumu değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında; taraftar topluluklarına üye olanlar 94 kişi taraftar topluluklarına üyeliği olmayan 167 kişi olduğu belirlenmiştir.

Ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek amacıyla ölçekler 2018 Nisan ayında Malatya illerinde araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 38 futbol taraftarlarına iki hafta arayla uygulama yapılmıştır. Ancak 3 ölçek formu eksik doldurulduğundan bu formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Böylelikle test-tekrar test korelasyonu için çalışma grubu 35 taraftar oluşmaktadır. Bu taraftarların yaşları 21 ile 48 arasında değiştiği ($25,85 \pm 9,32$), eğitim durumu; ilköğretim mezunu 4 kişi, lise mezunu 23 kişi ve üniversite mezunu 8 kişidir. Medeni durumu olarak evli olan 12 kişi ve bekâr olan 23 kişidir. Araştırma grubunun tuttukları

takım değişkenine göre dağılımları: Fenerbahçe taraftarı 11 kişi, Galatasaray taraftarı 9 kişi, Beşiktaş taraftarı 8 kişi, Trabzonsporlu taraftar 1kişi ve diğer takımları tutan 6 kişidir. Grubunun kendini taraftar tanımlamalarına göre; fanatik 13 kişi, taraftar 17 kişi ve seyirci 5 kişidir. Araştırma grubunun taraftar topluluklarına üyelik durumu değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında; taraftar topluluklarına üye olanlar 4 kişi taraftar topluluklarına üyeliği olmayan 31 kişidir.

Denemelik Ölçek Formunun Geliştirilmesi

Denemelik ölçek formu geliştirilirken öncelikle ilgili alan yazın incelenmiş, konuyla ilgili farklı yazar ve araştırma kuruluşları tarafından yayınlanan çalışmalar toplanarak konu hakkında genel bir kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu aşamadan sonra ilgili alanyazın ve benzer ölçme araçlarındaki ifadelerden yararlanılarak kulüplerin işleyişine ilişkin algılarını betimlemeyi amaçlayan toplam 64 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda yer alan ifadeler öncelikli olarak anlamı, kapsamı, anlaşılabilirliği ve açıklığı açısından değerlendirilmek üzere spor bilimleri fakültesinde çalışan beş alan uzmanın görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanları tarafından yapılan inceleme sonucunda, madde havuzunda yer alan 19 madde anlam ve kapsam açısından uygun olmadığı ya da benzer ifadeler olduğu için madde havuzundan çıkarılmıştır. Bu maddelerin elenmesinin ardından oluşturulan denemelik ölçek formu, Malatyaspor ve Elazığspor maçlarına giden seyircilere verilmiş, seyircilerden yönergede yer alan ifadeleri ve formda yer alan maddeleri anlam ve açıklık açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman ve seyirci görüşleri doğrultusunda, denemelik ölçek formunda küçük bazı düzeltmeler yapılmış ve forma son hali verilmiştir. Denemelik ölçeğin son halinde toplam 42 madde yer almıştır. Denemelik ölçek formunda yer alan her madde (5) Kesinlikle Katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (2) Katılmıyorum ile (1) Kesinlikle Katılmıyorum arasında değişen, Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirilmiştir. Denemelik ölçek formu, 2018 yılı Mart ayı içinde Malatya, Kahramanmaraş, Elazığ, Kayseri, İzmir, Trabzon ve Samsun illerinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada geçerlilik çalışmaları kapsamında kapsam ve yapı geçerliği incelemesi yapılmıştır. Kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla yukarıda belirtildiği üzere alan yazın incelemesi yapılmış, ölçme aracında yer alan ifadeler uzman ve taraftar görüşüne sunulmuştur. Yapı geçerliğini incelemek üzere ise Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce, taraftarlardan elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile

incelenmiştir. Güvenirlilik çalışmaları kapsamında ise, madde-toplam korelasyon katsayıları, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ve test-tekrar test korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Spor Kulübüne Güven Ölçeğinin yapı geçerliğini belirlemek üzere öncelikli olarak açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce, verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen değerler (KMO = .94, Bartlett Test of Sphericity = 3831.061, $p=.000$), verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlendikten sonra, döndürülmüş (varimax) temel bileşenler analizi yöntemine göre açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin değerlendirilmesinde aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır.

Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin belirlenmesi aşamasında maddenin bulunduğu faktördeki yük değerinin .30'dan yüksek olmasına, birden fazla faktörde bulunan maddelerin faktör yük değerleri arasında .10 ve üzeri bir farkın bulunması, faktörlerin özdeğerinin 1 ve üzerinde olmasına, aynı faktördeki maddelerin birbirleriyle anlam ve içerik yönünden tutarlılığına, ortak faktör varyansının yüksek olmasına ve tüm maddelerin açıkladığı varyans oranının %30 ve üzerinde olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2012: 124-126). Tüm bunların sonucunda kulübe güven ölçeğinde yer alan 22 madde belirlenen kriterlere uymadığından elenmiştir. Bu maddelerin elenmesinden sonra yapılan faktör analizi sonucunda kulübe güven ölçeğinden elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Faktör yük değerleri

Maddeler	Faktörler			Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon
	Antrenöre Güven	Başkana Güven	Sporcuya Güven	
1 Antrenörümüzün vizyonu yok*	0,931			0,955
2 Takımın puan sıralaması kötü de olsa aynı antrenörle devam edilmesi gerektiğini düşünürüm	0,930			0,951
3 Antrenörümüz; çok iyi özellikleri ve yetenekleri olan biridir.	0,923			0,962
4 Antrenörümüz kazanmak için her türlü çabayı sarfeder	0,921			0,932
5 Antrenör değişmeli*	0,902			0,94
6 Antrenörün oynattığı oyuncuların doğru oyuncular olduğunu düşünürüm	0,891			0,876
7 Antrenörümüzün oyuna müdahalesini beğenirim.	0,869			0,914

Maddeler	Faktörler			Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon
	Antrenöre Güven	Başkana Güven	Sporcuya Güven	
8	Bu takımın antrenörü işini dört dörtlük yapar.	0,858		0,899
9	Antrenörün taktik becerisi beni memnun eder	0,824		0,836
10	Kulüp başkanımız taraftarların beklentilerini karşılar.		0,916	0,906
11	Kulüp başkanının dürüst olduğuna inanırım		0,913	0,914
12	Kulüp menfaatlerini kendi beklentilerinin üzerinde tutar.		0,882	0,855
13	Kulüp başkanının söylediklerine inanırım		0,847	0,824
14	Başkanımız; çok iyi özellikleri ve yetenekleri olan biridir.		0,845	0,849
15	Başkanımızın kulübün hedeflerini gerçekleştireceğine inanırım.		0,824	0,829
16	Altyapıyı önemser		0,756	0,732
17	Bu takımdaki sporcular gerçekten takımı önemserler.			0,928
18	Benim için skor değil oyuncuların mücadelesi önemlidir.			0,914
19	Sporcular kazanmak için her türlü çabayı sarfeder			0,910
20	Takımın puan sıralaması kötü de olsa aynı sporcularla devam edilmesini gerektiğini düşünürüm.			0,868
21	Tuttuğum takımda oynayan sporcuların doğru sporcular olduğunu düşünürüm			0,862
22	Tuttuğum takımın sporcularının teknik becerileri beni memnun eder			0,862
	Özdeğer	23,074	10,554	6,685
	Varyans Açıklama Oranı (%)= 83,98	34,178	25,727	24,082
	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı	0,991	0,978	0,987

* Bu maddeler puanlamada ters çevrilip hesaplama yapılmalıdır.

Tablo 1 ve Şekil 1'deki bulgular incelendiğinde, ölçeğin 3 faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Döndürme işlemi sonrasında birinci faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın yaklaşık % 34,2'sını, ikinci faktör %25.7'ünü ve üçüncü faktör %24.1'ini açıklamaktadır. Üç faktör tarafından açıklanan toplam varyans oranı ise %83.98'dir. Kabul edilebilir miktar olan % 41 'in (Kline, 1994) oldukça üstündedir. Buda ölçeğin üç boyutlu olduğunu göstermektedir. Maddelerin faktör yükleri birinci faktörde “.83” ile “.93”, ikinci faktörde “.76” ile “.92”, üçüncü faktörde “.86” ile “.93” arasında değişmektedir. Madde-toplam korelasyon katsayıları birinci faktörde “.84” ile “.96” arasında; ikinci faktörde “.73” ile “.91” arasında; üçüncü faktörde “.91” ile “.96” arasında değişmektedir.

Şekil 1.Spor kulübüne güven ölçeğine ilişkin özdeğer çizgi grafiği

Ölçekteki faktörlerin isimlendirilmesi sürecinde aynı faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenmiş ve bu inceleme sonucunda birinci faktör antrenöre güven, ikinci faktör başkana güven ve üçüncü faktör sporcuya güven olarak adlandırılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi:

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör modelinin veriye uyumunun sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için ayrıca doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerleri tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Kulübe güven ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

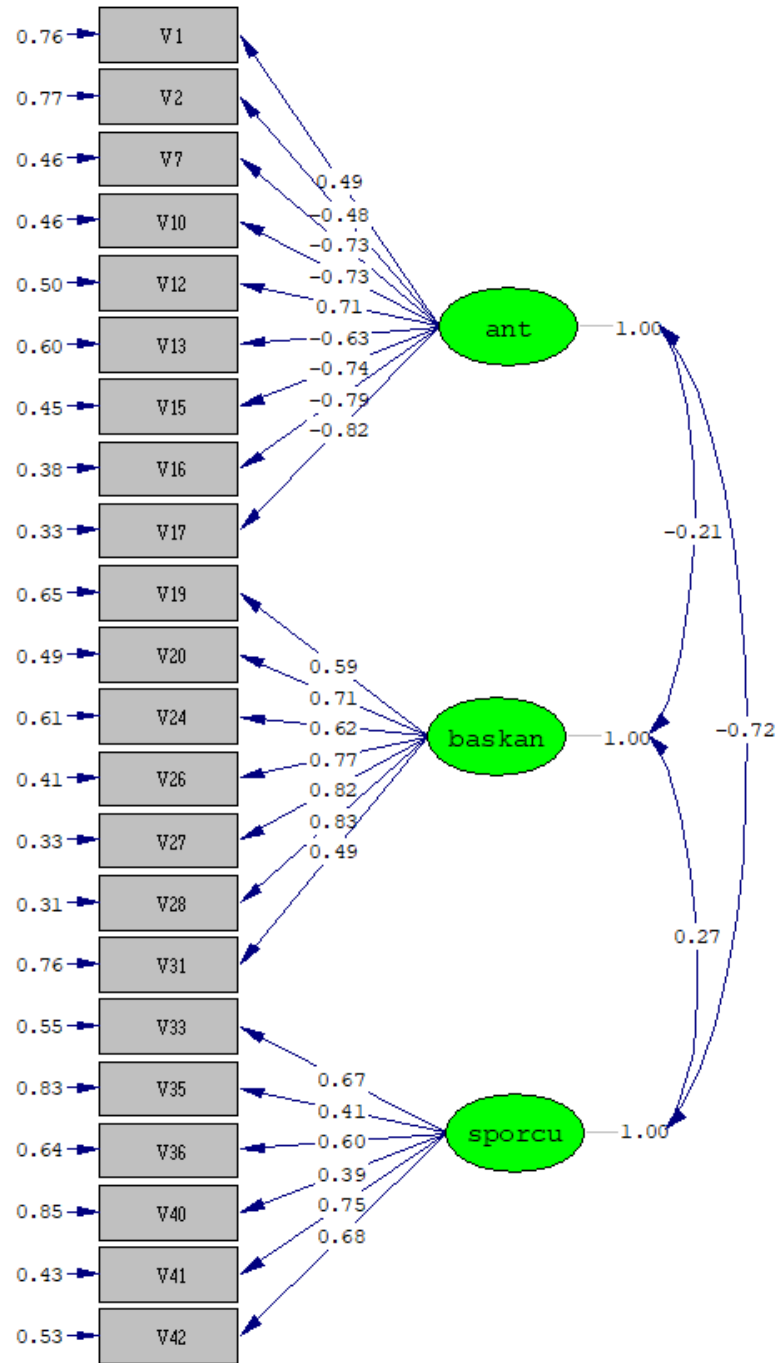
Uyum iyiliği değerleri	Mükemmel ^a	Kabul Edilebilir ^a	Üç faktörlü model
p	>0,05 ^b	< 0,05 ^b	0,000 (K)
X ² /sd	≤ 2	2-5	320.40/206= 1,56 (M)
RMSEA	≤ 0,05	≤ 0,08	0,045 (M)
RMR	≤ 0,05	≤ 0,08	0,071 (K)
SRMR	≤ 0,05	≤ 0,08	0,053 (K)
GFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,90 (K)
AGFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,88 (K)
CFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,98(M)
NFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,94(K)
NNFI	≥ 0,95	≥ 0,90	0,98 (M)

^a Kaynak: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Şimşek, 2007;

^b Anlamlılık düzeyi (p) 0,05 olarak alınmıştır.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde üç boyutlu model için beklenen ve gözlenen kovaryans matrisi arasında anlamlı bir farkın olduğu ve diğer parametreler açısından üç faktörlü model için hesaplanan uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir ve mükemmel sınırlar arasında

kaldığı görülmüştür: [p=0,000; RMSEA=0,045; RMR= 0,071; SRMR= 0,053; GFI=0,90; AGFI= 0,88; CFI=0,98; NFI=0,94; NNFI=0,98]. Buradan hareketle üç faktörlü yapının doğrulandığı söylenebilir. Doğrulanana modele ait yol diyagramı Şekil 1’de gösterilmiştir. Genel bir değerlendirme ile doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen bu değerler, ölçek için model- veri uyumunun kabul edilebileceğini göstermiştir. Bu doğrultuda doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizleri sonucunda elde edilen veriler, kulübe güven ölçeğinin yapı geçerliğini doğrulayan kanıtlar sunmuştur.

Chi-Square=320.40, df=206, P-value=0.00000, RMSEA=0.045

Şekil 2. Spor Kulübüne Güven Ölçeğinin Belirleme Ölçeğine İlişkin Standardize Edilmiş Çözümleme Değerlerinin Diyagram Gösterimi

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen verilerden hareketle ölçeğin yakınsak geçerliliği boyut bazında Ortalama Açıklanan Varyans (AVG-Average Variance Extracted) oranları hesaplanmıştır. Buna göre Ortalama Açıklanan Varyans oranları Antrenöre Güven boyutu için 0.48, Başkana Güven boyutu için 0.49 ve Sporcuya Güven boyutu için 0.36 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerden hareketle ölçeğin yakınsak geçerlilik düzeyinin Antrenöre Güven ve Başkana Güven boyutları için kabul edilebilir sınırnın (0.5) hemen altında olduğu, ancak Sporcuya güven boyutu için zayıf olduğu söylenebilir.

Ölçeğin Güvenirliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için yapılan analizlerin sonucunda, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı antrenöre güven için “.991”, başkana güven için “.978” ve sporcuya güven için “.987” olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek için iki hafta arayla 48 taraftara uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerle yapılan analizler sonucunda test-tekrar test güvenirlilik (Pearson korelasyon) katsayısı kulübe güven ölçeği boyutlarından antrenöre güven için “.981”, başkana güven için “.956” ve sporcuya güven için “.982” olarak hesaplanmıştır. Genel olarak psikolojik bir testin güvenilir olduğunu kabul etmek için güvenirlilik katsayısının “.70” ve üzerinde olmasının yeterli olduğu belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2012). Bu bağlamda edilen bulgulara dayanarak ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Spor kulüp taraftarlarının antrenör, kulüp başkanına ve sporculara güvenini taraftar algılarına dayalı olarak belirleyen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla oluşturulan 64 maddelik denemelik ölçeğin açımlayıcı faktör analizi için 248, doğrulayıcı faktör analizi için 242, zamana karşı tutarlılığı için 28 taraftardan oluşan üç katılımcı gruba uygulama yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörden ve toplamda 22 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Belirlenen faktörler isimlendirilirken, faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenmiş; birinci faktör antrenöre güven, ikinci faktör başkana güven ve üçüncü faktör sporcuya güven olarak adlandırılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise ölçeğin model-veri uyumunun kabul edilebilir olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test korelasyon değeri güvenilir olduğunu göstermiştir. Böylelikle ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik analizleri

sonucunda spor kulübüne güveni taraftarların algılarına dayalı olarak ölçmede kullanılabileceği, geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Ölçekte tersten puanlanacak 2 madde (1 ve 5. maddeler) bulunmaktadır. Antrenör boyutunda 9 madde bulunmakta, alınabilecek puanlar 9-45 arasında değişmektedir. Bu boyuttaki puanların artması antrenöre taraftarlar tarafından genel anlamda antrenörün yeterliğine güvendiğini belirten davranışlar sergilediğini göstermektedir. Kulüp başkanı boyutunda 7 madde bulunmakta, alınabilecek puanlar 7-35 arasında değişmektedir. Bu boyuttaki puanların artması kulüp başkanına taraftarlar tarafından güven gösteren davranışlar sergilediğini belirtmektedir. Sporcuya güven boyutunda 6 madde bulunmakta, alınabilecek puanlar 6-30 arasında değişmektedir. Bu boyuttaki puanların artması taraftarların sporculara güvendiğini ifade etmektedir. Araştırma sonucunda geliştirilen bu ölçeğin taraftarların spor kulüplerinde görev yapan antrenör, kulüp başkanı ve sporculara güvenlerini belirlemede kullanılabileceği söylenebilir. Ölçeğin geçerliği ve güvenirligi farklı örneklemeler üzerinde tekrarlanabilir.

KAYNAKLAR

1. **Aycan, A., Polat, E., & Uçan, Y.** (2009). Takımın özdeşleşme düzeyi ile profesyonel futbol müsabakalarına seyirci olarak katılım kararını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7(4), 169-174.
2. **Büyüköztürk, S., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., & Demirel, F.** (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
3. **Bryman, A., & Cramer, D.** (2005). Quantitative data analysis with SPSS 12 and 13: A guide for social scientists. New York, NY: Routledge.
4. **Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K.** (2007). Research methods in education. (6th ed). New York: Routledge.
5. **Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş.** (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve Lisrel uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
6. **Çelik M. & Akçi Y.** (2016). Futbol taraftarlığı ve kurumsal aidiyet ilişkisi incelemesi, Electronic Journal of Social Sciences, Volume:15 Issue:58, 948-959.
7. **Erdoğan İ.** (2008). Futbol ve futbolu inceleme üzerine, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26, s.1-58.
8. **Gencer T., & Aycan A.** (2008). Seyircilerin profesyonel futbol müsabakalarına katılım kararını etkileyen değişkenler üzerine bir inceleme, Ege Akademik Bakış, 8 (2), s. 771-783.
9. **Gökçe, B.** (1988). Toplumsal bilimlerde araştırma. Ankara: Savaş Yayınları.
10. **Greenwell, T. C., Fink, J. S. & Pastore, D. L.** (2002). Assessing the Influence of the physical sports facility on customer satisfaction within the context of the service experience, Sport Management Review, 5, pp. 129-148.
11. **Günay, N., & Tiryaki, Ş.** (2003). Spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinin (STÖÖ) geçerlik ve güvenirlilik çalışması. Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J.of Sport Sciences, 14(1), 14-26.
12. **Hill, B., & Green, B. C.** (2000). Repeat attendance as a function of involvement, loyalty, and the sport scape across three football contexts, Sport Management Review, 3, pp. 145-162.
13. **Hünerli, S.** (1997). Türkiye’de futbol iktidarı ve fanatizmin karikatürde yansıması. Sanat Dergisi, 97-107.
14. **İnel, MS.** (1996). Kimlik oluşumunda spor ne kadar merkezde?. Mersin Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor A.B.D., Y.L. Tezi.
15. **Kline, P.** (1994). An easy guide to factor analysis, London: Routledge.
16. **Kuper, S.** (1996). futbol asla sadece futbol değildir, Gençlik Yayınları, İstanbul, s. VII-1.
17. **Kuru, E., & Var, L.** (2009). Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma: kırşehir ili örneği”, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (2), s.142.
18. **Mutlu, Ç., & Şahin, T.** (2014). Spor pazarlaması açısından futbol kulüplerine taraftar olma nedenleri, Turizm ve Araştırma Dergisi, Volume: 3, Number: 1, 43-59.

19. **Eker, G. Ö.** (2010). Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, fanatizm ve beşiktaş. *Milli Folklor*, 22(85), 173-182.
20. **Shank, M. D.** (1999). *Sport marketing. A Strategic Perspective*. PrenticeHall. New Jersey.
21. **Şahin, S., Güllü, S., Karahüseyinoğlu, M. F., & Söyler, D. Y.** (2016). Futbol hakem ve gözlemcilerinin futbol seyircisine ve hakemlerine ilişkin bazı görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (9): 386-396.
22. **Şahin, S., Güllü, S., & Karahüseyinoğlu, M. F.** (2016). Futbol hakem ve gözlemcilerinin futbol program ve sunucularına ilişkin bazı görüşleri. *Journal of International Social Research*, 9(47).
23. **Şimşek, Ö. F.** (2007). Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
24. **Tavşancıl, E.** (2002). Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayınları.
25. **Trail, G. T., James, J.D., & Fink, I. S. A.** (2000). Theoretical model of sport spectator consumption behavior, *International Journal of Sport Management*, 1, pp. 154-180.
26. **Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S.** (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
27. **Zhang, J. J., Pease, D.G., Hui, S.C., & Michaud, T.J.** (1995). Variables affecting the spectator decision to attend nba games, *Sport Marketing Quarterly*, 4 (4), pp. 29-39.